

การศึกษาแนวโน้มการพัฒนาการเรียนการสอนเปียโนในระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

A Study of the Tendency of Piano Teaching Development in Higher Education in Bangkok

ชนิดา ตังเดชะหิรัญ¹ และ ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์²

Janida Tangdajahiran and Prapansak Pumin

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาการเรียนการสอนเปียโน การจัดหลักสูตรวิธีการสอน การจัดกิจกรรม สื่อการสอน วิธีการวัดผลและการประเมินผล และบริบทอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียน ปฏิบัติเครื่องดนตรีเปียโนในระดับอุดมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาในพื้นที่ภาคสนาม สัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนเปียโนเป็นเครื่องมือเอกในเขตกรุงเทพมหานคร และดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย โดยเชิญคณาจารย์ ผู้สอนดนตรีในเครื่องมือเอกเปียโน จากสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยดังนี้

ทางด้านหลักสูตร มีการเปิดการสอนดนตรีในการศึกษาชั้นสูงมากขึ้น ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ด้านการจัดกิจกรรม มีการประชุมสัมมนาทางวิชาการมากขึ้น ด้านสื่อการเรียนการสอนเปียโน มีสื่อประเภทโน้ตดนตรีมีการใช้มากที่สุด แต่ยังขาดสื่อที่เป็นตำรา หนังสือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ด้านวิธีการวัดผลและการประเมินผล ครูวัดจากพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านบริบทอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีเปียโนปรากฏว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนและการใช้จิตวิทยาของครูผู้สอนมีอิทธิพลมาก ส่วนแนวโน้มการพัฒนาการเรียนการสอนเปียโนในระดับอุดมศึกษา เมื่อวิเคราะห์ตามองค์ประกอบทางการศึกษามีตามความต้องการของตลาดวิชาชีพมากขึ้น ครูผู้สอนต้องพัฒนาตนเองทางวิชาการมากขึ้น สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษาเปียโนมีการใช้เทคโนโลยีในการสอนมาก มีการบูรณาการมากขึ้น ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการเรียนมากขึ้น และผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเองและตลาดวิชาชีพมากขึ้น

คำสำคัญ: ดนตรีศึกษา, การปฏิบัติเปียโน, แนวโน้มการพัฒนาการเรียนการสอนเปียโน, การสอนระดับอุดมศึกษา

¹ อาจารย์ ประจำสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

The purpose of this qualitative research were to study the tendency of piano teaching development in the area of curriculum management, teaching methods and evaluation, media activities, variables and other contexts that affect learning achievement in piano instrument in higher education. The researchers has collected all data from field studies, interviews, observation, also conducting assessment in small group of piano teachers in higher education institutions that have major in piano teaching in Bangkok. The result were as follows:

There are more music curriculum, more academic seminars in higher education including Bachelors Masters and Doctoral degrees in Bangkok. Music notes are most used in learning process but still lack of variety of books, textbooks and electronic media. In measurement and evaluation methods, it is found that teachers measure from students development individually. Other variables and contexts that affect the learning achievement, it is found that providing good environments and good psychology have a great influence on the tendency of the development of piano teaching. According to the tendency of piano study in higher education, it is found that the teaching curriculum meets the needs of professional market. Teachers themselves have to develop more academically, media and technology, more integrated teaching skills, and learning environments.

Keyword: Music Education, Piano Skill, Tendency of Piano Teaching Development, Higher Education

ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

ในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยหลายแห่งที่เปิดการเรียนการสอนดนตรีเป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ทั้งในมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยของเอกชน ซึ่งจุดมุ่งหมายของผู้เรียนที่จะจบออกไปเป็นบัณฑิตได้นั้น ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางดนตรี ทั้งด้านวิชาการดนตรีและการปฏิบัติดนตรีที่ีระดับมาตรฐานสากล เป็นผู้ที่สามารถนำดนตรีมาเป็นเครื่องมือพัฒนาสติปัญญาและอุปนิสัยใจคอที่ดี เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาประเทศต่อไป ดังที่ เรณูมาศ มาอุ่น³ กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษาตามหลักสากล จากลักษณะธรรมชาติของการอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัย จะต้องทำหน้าที่ที่เกี่ยวกับ “คน” “องค์ความรู้” และ “สังคม” ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษา จึงได้กำหนดตามหลักสากลในรูปแบบของพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา คือ การผลิตบัณฑิต (การจัดการเรียนการสอน) การวิจัย (สร้างองค์ความรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ) และการบริการวิชาการ (เพื่อใช้องค์ความรู้พัฒนาสร้างสรรค์ จรรโลงสังคม) ดังนั้น สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีการเรียนวิชาดนตรีเอกดนตรี

³ เรณูมาศ มาอุ่น, การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. JOURNAL OF SOUTHERN TECHNOLOGY, 9(2), 169-176. Retrieved from https://so04.tcithaijo.org/index.php/journal_sct/article/view/8215

จึงต้องมี การจัดหลักสูตรการศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาบุคคล การสร้างองค์ความรู้ และการเผยแพร่ความรู้แก่สังคม ดังนั้น การมีบุคลากรประจำที่มีคุณภาพ การเชิญอาจารย์พิเศษผู้เชี่ยวชาญและวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทางดนตรีมาถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาเนื้อหาในรายวิชาต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาดนตรีศึกษาอย่างยิ่ง

จากการสำรวจปัญหาในการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติดนตรี โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) ของสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระหว่างปี พ.ศ. 2559-2561 แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าผู้เรียนได้เรียนรู้ครบถ้วนตามเนื้อหาวิชาในหลักสูตรแล้ว ก็ยังไม่สามารถแสดงผลงานทางการดนตรีในขั้นสูงที่มีคุณภาพได้ ทั้งนี้เกิดจากตัวผู้เรียนไม่ได้มีทักษะทางการปฏิบัติดนตรีที่เข้มข้นอย่างเพียงพอ หรือมีการแสดงดนตรีต่อหน้าสาธารณชนน้อยเกินไป และจากสาเหตุอีกหลายประการ เช่น ผู้เรียนบางคนมีพื้นฐานดนตรีที่ดีแล้วเมื่อก่อนเข้ามาศึกษา แต่เมื่อได้เรียนวิชาเอกดนตรีนี้ ไม่มีแรงจูงใจใหม่และเกิดความเบื่อหน่าย อีกทั้งวิธีการสอนของครูผู้สอนไม่ได้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จึงทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน หรือผู้เรียนบางคนมีความตั้งใจในการเรียนและฝึกฝนอย่างหนัก แต่ไม่สามารถแสดงผลงานทางดนตรีได้ดี เพราะไม่มีความเข้าใจการตีความดนตรีที่ลึกซึ้งเพียงพอ การตีความดนตรีเป็นการสอนโดยให้ผู้เรียนมีการแตกฉานทางองค์ความรู้แห่งดนตรี (Musical Intelligent) เป็นการบูรณาการความรู้ทางดนตรีเพื่อสร้างปัญญาทางความคิดที่มีเหตุผล

ดังนั้น การค้นหาวิธีการใหม่ในการพัฒนาสอนดนตรีภาคปฏิบัติ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการตีความทางดนตรี จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเรียนดนตรีในระดับอุดมศึกษา ซึ่งความสามารถนี้จัดอยู่ในระดับขั้นของการประเมินผลตามวิธีการสอนแบบแก้ปัญหาคือ (Problem-Solving Method) ซึ่งเป็นการสอนเน้นขั้นตอนในการแก้ปัญหาคือหลักการของ John Dewey โดยมีขั้นตอนการแก้ปัญหาจากการตั้งปัญหา การตั้งสมมติฐานและวางแผนในการแก้ปัญหาคือ ขั้นตอนทดลองและเก็บข้อมูล ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นสรุปผล ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ใช้พลังสมองเพื่อแก้ปัญหาคือ อันเป็นวิธีการที่ดีหากนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนดนตรี เพราะการนำความคิดรวบยอด (Concept) มาเป็นแนวทางในการเรียนรู้แบบบูรณาการจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ผสมผสานและมีความหมายช่วยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ซึ่งตอบสนองความต้องการความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) และมองเห็นภาพรวมของสิ่งที่เรียน ทำให้เกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียน อีกประการที่สำคัญ คือ เป็นการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center) ดังนั้น การสอนแบบแก้ปัญหาคือ จึงเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการพัฒนาให้ผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงขึ้นได้ และอาจเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยพัฒนาการสอนดนตรีเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการตีความดนตรีได้

ในฐานะที่คณะผู้วิจัยเป็นผู้สอนในรายวิชาการปฏิบัติดนตรีในเครื่องดนตรีเปียโน จึงเกิดความสนใจในการจัดการเรียนการสอนเปียโนในระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยจะได้นำมาพัฒนาการเรียนการสอนของสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมุ่งเน้นทางด้านจัดการหลักสูตรการสอนเปียโน วิธีการสอนเปียโน การจัดกิจกรรมดนตรี สื่อการสอน วิธีการวัดผลและการประเมินผล และบริบทอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อผู้เรียนดนตรี ซึ่งในการนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลภาคสนามจากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่จัดการสอนเปียโนเป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรี การสัมภาษณ์กลุ่มย่อยโดยเชิญคุณาจารย์ผู้สอนเปียโนจากสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และการสร้าง

แผนยุทธศาสตร์แนวนโยบายในการพัฒนาการเรียนการสอนเปียโนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งคาดหวังว่าผลการวิจัยจะก่อให้เกิดพัฒนาการเรียนดนตรีในรายวิชาปฏิบัติเปียโนที่ดีขึ้น และนำไปสู่การค้นพบองค์ความรู้ใหม่ซึ่งจะช่วยให้เกิดแนวทางการพัฒนาการศึกษาดนตรีระดับอุดมศึกษาได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวนโยบายพัฒนาการเรียนการสอนเปียโน ทางด้านการจัดหลักสูตรวิธีการสอน การจัดกิจกรรม สื่อการสอน วิธีการวัดผลและการประเมินผล หรือบริบทอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีเปียโนในระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบแนวนโยบายพัฒนาการเรียนการสอนเปียโน ทางด้านการจัดหลักสูตรวิธีการสอน การจัดกิจกรรม สื่อการสอน วิธีการวัดผลและการประเมินผล หรือบริบทอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีเปียโนในระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปพัฒนาวิธีการสอนรายวิชาที่สอดคล้องและนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้ในรายวิชาปฏิบัติเครื่องดนตรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. คณะผู้วิจัยศึกษาสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดการสอนวิชาเอกดนตรีในระดับปริญญาตรีที่มีการสอนเครื่องมือเอกเปียโน ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น
2. ศึกษาเฉพาะรายวิชาการปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีเท่านั้น
3. คณะผู้วิจัยศึกษาในช่วงเวลา มีนาคม 2561 ถึงกุมภาพันธ์ 2562 เท่านั้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

- คณะผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยดังนี้
1. ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีของดนตรีศึกษา แนวคิดของการสอนเปียโน จิตวิทยาการเรียนดนตรี วิธีการสอนเครื่องดนตรี หลักการสอนเปียโนในระดับสูง ตำราและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนเปียโน สภาพของการเรียนการสอนเปียโนในสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 2. คณะผู้วิจัยวิเคราะห์สาระการเรียนรู้การสอนเปียโนในระดับอุดมศึกษา เพื่อนำไปกำหนดประเด็นในการศึกษาและวางแผนการสอน
 3. ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงลึกด้วยการลงพื้นที่ภาคสนาม คือ สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนเปียโนเป็นวิชาเอก จำนวน 4 สถาบัน และสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน นิสิต นักศึกษา จำนวน 25 คน รวมทั้งสังเกตการณ์การสอนและสภาพทางกายภาพของสถาบันอุดมศึกษา
 4. วิเคราะห์แนวนโยบายในการพัฒนาการเรียนการสอนเปียโนในระดับอุดมศึกษา และเขียนเป็นแผนยุทธศาสตร์เพื่อการนำเสนอ

5. ดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย โดยเชิญคณาจารย์ผู้สอนดนตรีในเครื่องมือนอกเปียโนจากสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นสถาบันที่มีการเรียนการสอนดนตรีและเครื่องมือนอกเปียโนในระดับปริญญาตรี โดยอาจารย์ประจำในสถาบันนั้นเป็นอาจารย์สอนเปียโนไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวนทั้งสิ้น 7 ท่าน โดยคณะผู้วิจัยจะนำเสนอแผนยุทธศาสตร์แนວโน้มในการพัฒนาการเรียนการสอนเปียโนในระดับอุดมศึกษา พร้อมรับฟังแนวคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

6. วิเคราะห์ข้อมูลและพัฒนาแผนยุทธศาสตร์แนວโน้มในการพัฒนาการเรียนการสอนเปียโนในระดับอุดมศึกษาให้มีความสมบูรณ์

7. สรุปและอภิปรายผลการทำวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนວโน้มการพัฒนาการเรียนการสอนเปียโนระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาลงพื้นที่ภาคสนาม สัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรการสอนเปียโนเป็นเครื่องมือนอกเปียโนในเขตกรุงเทพมหานคร และดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

สภาพการจัดการเรียนการสอนเปียโนของสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร ได้แก่ หลักสูตรการสอน ลงภาคสนาม ทางด้านการจัดหลักสูตรวิธีการสอน และผลของการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า การศึกษาเปียโนของสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีการเปิดการสอนดนตรีในการศึกษาขั้นสูงมากขึ้น ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกทางด้านดนตรีในหลายสถาบัน ซึ่งมีแนວโน้มที่หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับตลาดแรงงานในปัจจุบันจะได้รับความสนใจมากขึ้น เช่น หลักสูตรทางด้านการผลิตศิลปิน หลักสูตรทางด้านการประกอบอาชีพเบื้องหลังของการผลิตงานดนตรี โดยสังเกตจากรายวิชาที่มีการปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคโนโลยี การฝึกงาน และทดลองผลิตผลงานจริง ฯลฯ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงแนວโน้มของหลักสูตรดนตรีและการศึกษาดนตรีว่ามีความสอดคล้องกับตลาดแรงงานมากกว่าเดิม ซึ่งจะผลิตบัณฑิต 2 หลักสูตรใหญ่คือ ครูดนตรี และศิลปินแสดงดนตรี และควรมีความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานในระดับใกล้เคียงกันสำหรับการศึกษาดนตรีในประเทศไทย ในประเด็นเกี่ยวกับด้านครูผู้สอนเปียโน มีแนວโน้มที่ครูผู้สอนเปียโนต้องมีความเชี่ยวชาญในสาขาที่สอน ซึ่งมีความเฉพาะทางมากขึ้น เพราะไม่เพียงแต่จะผลิตผู้เรียนให้เป็นนักดนตรีที่เล่นเปียโนเท่านั้น แต่ผู้เรียนควรมีพื้นฐานการบรรเลงที่ดีและมีความรอบรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรี เพื่อให้ต่อยอดอาชีพตนเองในอนาคตได้ เช่น การประพันธ์เพลง การผลิตผลงานดนตรี การแสดงดนตรี การสอนดนตรีศึกษา การสอนเฉพาะเครื่องดนตรี การทำงานทางเทคโนโลยีดนตรี ดังนั้น จึงมีความสำคัญที่ครูผู้สอนเปียโนเองควรได้เป็นผู้เขียนหลักสูตรและได้ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมเมื่อทำการเรียนการสอนจริง ซึ่งในปัจจุบันมีบุคลากรทางการศึกษารุ่นใหม่จำนวนมากที่สำเร็จการศึกษาดนตรีเฉพาะทางจากต่างประเทศ และมีโอกาสได้เข้ามาทำงานเป็นอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัยที่เปิดการเรียนการสอนดนตรีเป็นวิชาเอก จึงทำให้การเรียนการสอนดนตรีในปัจจุบันมีวิชาเอกเปิดขึ้นหลากหลาย ซึ่งถ้ามีการแลกเปลี่ยนบุคลากรหรือการสัมมนาครูผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษามากขึ้น ก็จะเป็นการพัฒนาผู้สอนให้มีประสบการณ์และความสามารถมากขึ้น

ภาพที่ 1 แสดงการประชุมกลุ่มย่อย โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเปียโน จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดสอนเปียโนเป็นวิชาเอก

ภาพที่ 2 การจัดมหกรรมวิชาการ SWU Piano Festival III ซึ่งมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยครั้งนี้

ภาพที่ 3 การจัดประชุมกลุ่มย่อย มีการเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้เข้าร่วมรับฟัง

ทางด้านการจัดกิจกรรม พบว่า สถาบันอุดมศึกษามีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์สำหรับผู้เรียนเปียโนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุมสัมมนาทางวิชาการ (Workshop) โดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการด้านเปียโนทั้งชาวไทยและผู้เชี่ยวชาญต่างชาติ การสัมมนาการสอนเปียโนชั้นสูง (Piano Masterclass) ซึ่งเป็นรูปแบบของการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญเปียโนซึ่งอาจเป็นทั้งอาจารย์สอนเปียโน นักวิชาการเปียโน และศิลปิน การแสดงเดี่ยวเปียโน (Piano Recital) ทั้งในลักษณะของการแสดงโดยศิลปินผู้เชี่ยวชาญและผู้เรียนเปียโนเอง โดยเนื้อหาในการจัดกิจกรรมพบว่า หัวข้อการเล่นเปียโนในยุคสมัยต่าง ๆ เช่น Baroque, Classic, Romantic และ 20th Century เป็นหัวข้อที่พบมากที่สุด เนื่องจากในแต่ละยุคมีวรรณกรรมดนตรีที่มีความแตกต่างกันไป มีผู้ประพันธ์เพลงที่สำคัญในแต่ละยุค หัวข้อรองลงมา คือ การวิเคราะห์การตีความบทเพลง ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และบริบทต่าง ๆ ทั้งยุคสมัย ความนิยมในการบรรเลงของประเทศนั้น ๆ ซึ่งส่งผลมาถึงเทคนิคต่าง ๆ ในการบรรเลงเปียโน หัวข้อรองลงมา คือ การเล่นเปียโนเพื่อประกอบคลอเครื่องดนตรีอื่น ๆ และขับร้อง (Accompaniment) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการเป็นนักเปียโนที่ดี เนื่องจากนักเปียโนที่มีคุณสมบัติของการเป็นผู้เล่นประกอบที่ดีไม่เพียงแต่เล่นร่วมกับผู้อื่นตามโน้ตเพลงที่กำหนดเท่านั้น แต่ยังต้องเป็นนักวิเคราะห์บทเพลงและถ่ายทอดการบรรเลง นอกจากนั้นยังต้องสามารถให้คำแนะนำและแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้เล่นคนอื่น ๆ ได้อีกด้วย ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษที่แตกต่างจากผู้เล่นเดี่ยว (Solo) เพียงอย่างเดียว

ทางด้านสื่อการสอนเปียโน พบว่า ประเด็นเกี่ยวกับสื่อและอุปกรณ์ทางการศึกษา ในปัจจุบันการเรียนการสอนมีแนวโน้มใช้สื่อประเภทอินเทอร์เน็ตสำหรับการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางด้านเปียโนอย่างมาก ซึ่งมีทั้งความรวดเร็ว มีความประหยัด ได้ข้อมูลที่ทันสมัย แต่ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความลึกซึ้งของข้อมูลและความน่าเชื่อถือของข้อมูล จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนเปียโนต้องแนะนำผู้เรียนเกี่ยวกับการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต สำหรับการเรียนการสอนที่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีประเภทคอมพิวเตอร์นั้น ก็จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ที่รองรับต่อความก้าวหน้าของการทำงานของโปรแกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับดนตรี ทั้งเรื่องของการประพันธ์เพลง การเรียบเรียงเสียงประสาน การผลิตผลงานทางดนตรีต่าง ๆ ซึ่งถ้าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้งานที่ถูกต้อง ก็สามารถทำงานดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเทคโนโลยีเหล่านี้ สื่อการสอนเปียโนจากงานวิจัยนี้พบว่า สื่อการสอนเปียโนประเภทโน้ตเพลงเป็นสิ่งที่พบมากที่สุด เนื่องจากโน้ตเพลงเป็นแหล่งข้อมูลและแหล่งความรู้ที่มีการบันทึกไว้อย่างชัดเจน โดยครูผู้สอนจะมีสื่อประเภทนี้อยู่แล้ว ทั้งที่เป็นโน้ตเพลงในยุคสมัยต่าง ๆ และโน้ตเพลงร่วมสมัยรวมถึงแบบฝึกหัดต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เปียโน สื่อการสอนเปียโนที่พบรองลงมา คือ สื่อการประเภท

แผ่นเสียง สอดคล้องกับ Trinity Guildhall Examinations⁴ ที่กล่าวว่า สื่อประเภทแผ่นเสียงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเรียนเพียงแต่การบรรเลงตามโน้ตเพลงจะไม่สามารถให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทเพลงอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากศิลปินชั้นนำต่าง ๆ ล้วนแต่ใส่เอกลักษณ์ในการบรรเลง ซึ่งประกอบด้วย เทคนิคการบรรเลง เทคนิคการตีความบทเพลงที่แสดงให้เห็นแนวความคิดส่วนตัวของผู้บรรเลง ซึ่งศิลปินแต่ละคนจะมีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกันแม้ว่าจะเป็นบทเพลงเดียวกันที่มาจากการบรรเลงโน้ตต้นฉบับเดียวกัน สื่อการสอนประเภทหนังสือและตำรา เช่น ประวัติศาสตร์ดนตรี และคีตกวีต่าง ๆ ทางด้านวิธีการวัดผลและประเมินผล พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้เครื่องมือในการวัดผล เช่น แบบประเมินผลการเรียนปฏิบัติ แต่จะประเมินจากพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งรวมไปถึงการให้บทเพลงและแบบฝึกหัดที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน เนื่องจากพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคนไม่เท่ากัน

ทางด้านวิธีการวัดผลและการประเมินผล ครูผู้สอนเปียโนใช้หลักการในการวัดผลและประเมินผลสำหรับการเรียนเปียโน โดยให้ผู้เรียนมีการแตกฉานทางองค์ความรู้แห่งดนตรี (Musical Intelligent) เนื่องจากเป้าหมายของการเรียนดนตรี คือ การบูรณาการความรู้ทางดนตรีเพื่อสร้างปัญญาทางความคิดมีเหตุผล ซึ่งความสามารถในการวิเคราะห์ทฤษฎีดนตรีและพัฒนาสู่ความสามารถทางการรับรู้ทางดนตรีนั้น จัดเป็นวัตถุประสงค์ทางพุทธิสัย (Cognitive Objectives) ของบลูม (Benjamin S. Bloom) ในระดับการประเมินผล ซึ่งเรียงจากระดับขั้นต้นไปสูง ได้แก่ (1) ความรู้ (Knowledge) (2) ความเข้าใจ (Comprehension) (3) การนำความรู้ไปประยุกต์ (Application) (4) การวิเคราะห์ (Analysis) (5) การสังเคราะห์ (Synthesis) และ (6) การประเมินผล (Evaluation) ดังที่ สุรางค์ ไคว์ตระกูล⁵ กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง ความสามารถที่จะใช้ความรู้ที่เรียนมาในการตัดสินใจจรรยาคุณค่าของสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือประสบการณ์จากการอ่านหรือการฟัง ตัวอย่างเช่น หลังจากการอ่านหนังสือจบแล้ว สามารถตัดสินใจว่าหนังสือดีหรือไม่อย่างไร โดยใช้เกณฑ์ของลักษณะหนังสือที่ดี ที่ผู้ชำนาญการ (Expert) ได้ตั้งไว้เป็นหลัก พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นส่วนตัวด้วย บลูมและผู้ร่วมงานถือว่า วัตถุประสงค์ข้อนี้เป็นขั้นสูงสุดของพุทธิสัย ดังนั้น ความสามารถทางการบรรเลงเปียโน จึงถือว่าเป็นความสามารถทางดนตรีในขั้นประเมินผล เพราะผู้เรียนสามารถใช้แนวทางของความสามารถในความเป็นดนตรี (Musicianship) มาเป็นแนวทางในการวัดผลและประเมินผลการสอนเปียโน สามารถแตกแขนงสาระดนตรีได้ ดังนี้ (1) เทคนิคเฉพาะของการบรรเลงเปียโน (Technique of Classical Piano Playing) จำเป็นต้องเริ่มต้นจากทำทางการบรรเลงที่ถูกต้อง การฝึกใช้สรีระของร่างกาย เช่น ไหล่ แขน ข้อศอก ข้อมือ การวางนิ้วอย่างถูกต้อง รู้จักการลงน้ำหนักเพื่อสร้างความดังเบาอย่างถูกต้อง ลักษณะท่วงท่าของการเล่น การแยกโสตประสาทระหว่าง 2 มือ ในการทำหน้าที่เล่นทำนองและบรรเลงเสียงประสาน การสร้างเสียงดังเบาได้ โดยผู้เล่นต้องเป็นผู้ถ่ายทอดน้ำหนักนั้นด้วยตนเอง การฝึกเทคนิคเฉพาะของการบรรเลงเปียโน จัดเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะส่งผลต่อการถ่ายทอดความรู้สึกในบทเพลงได้ นอกจากนั้นแล้วเทคนิคที่ควรฝึกควบคู่กันนี้ ได้แก่ การบรรเลงแบบเสียงต่อเนื่อง (Legato) การบรรเลงแบบเสียงสั้น (Staccato) การบรรเลงแบบเสียงสั้นพิเศษ (Staccatissimo) การบรรเลงแบบเน้นเสียง (Accent) การบรรเลงกลุ่มคอร์ดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การกดคอร์ดพร้อมกัน (Block Chord) การกระจายคอร์ด (Arpeggios) ก็เป็นเทคนิคของการบรรเลงเปียโนที่ควรฝึกฝนทั้งสิ้น ซึ่งเมื่อเวลา

⁴ Trinity Guildhall Examinations. *Piano Syllabus including Accompanying, Duet & Six Hands 2007-2008*. (1st Edition). London: Trinity College London. (2006).

⁵ สุรางค์ ไคว์ตระกูล. *จิตวิทยาการศึกษา*. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), 273.

ใช้งานในบทเพลงที่มีความแตกต่างในแต่ละยุคแล้ว เทคนิคที่ฝึกฝนมานี้จะช่วยสร้างความแตกต่างและอารมณ์เพลงของคนตรีในแต่ละยุคได้เป็นอย่างดี (2) คุณภาพเสียงและระดับเสียง (Tone Production and Pitch) เป็นการพัฒนามาจากสาระความรู้ดนตรีในเรื่องตัวโน้ตที่เกี่ยวข้องกับความยาวสั้นของเสียง (Duration) จังหวะการเน้นของจังหวะ (Accent) เสียง (Articulation and Dynamic) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการผลิตรายละเอียดต่าง ๆ ให้ครบถ้วนตามที่โน้ตได้กำหนด นอกจากนั้นควรมีการฝึกพัฒนาคุณภาพเสียง ด้วยการฝึกไล่บันไดเสียง (Scale) ซึ่งจัดเป็นการพัฒนาการฝึกคุณภาพเสียงและระดับเสียงได้ดีที่สุด ผู้เรียนเปียโนควรมีบันไดเสียงทั้งเมเจอร์ (Major) และไมเนอร์ (Minor) ชนิดต่าง ๆ คือ เนเจอร์ลไมเนอร์ (Natural Minor) ฮาร์โมนิกไมเนอร์ (Harmonic Minor) และเมโลดิกไมเนอร์ (Melodic Minor) ตลอดจนการกระจายคอร์ด (Arpeggios) สอดคล้องกับ Bastien W. J.⁶ กล่าวว่า การฝึกเปียโนมีรูปแบบการใช้นิ้วที่หลากหลายแบบ นอกเหนือจากความคล่องแคล่วในการฝึกฝนแล้ว ต้องมีการใส่ใจในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพเสียง เช่น จังหวะที่เล่นมีความสม่ำเสมอ น้ำหนักในแต่ละโน้ตที่ไล่บันไดเสียงมีความสม่ำเสมอ สามารถควบคุมความแตกต่างของระดับความดังเบาได้ และซ้อมบันไดเสียงกับเทคนิคเฉพาะในการบรรเลงได้ เช่น การบรรเลงแบบเสียงต่อเนื่อง (Legato) การบรรเลงแบบเสียงสั้น (Staccato) การที่ผู้เล่นเปียโนมีความใส่ใจกับเรื่องการผลิตเสียงนี้ จะส่งผลต่อการควบคุมคุณภาพในการบรรเลงและการถ่ายทอดความรู้สึก (3) ความเป็นดนตรีและรูปแบบ (Musical and Style) หากผู้เรียนเปียโนมีความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตก พัฒนาการของเครื่องดนตรีเปียโน และคีตกวีที่สำคัญของเครื่องดนตรีเปียโน ความเข้าใจเกี่ยวกับวรรณคดีเปียโน จะส่งผลต่อความเป็นดนตรีและรูปแบบสไตล์ในการเล่น เนื่องจากบทเพลงเปียโนส่วนมากอยู่ในยุคบาโรก (Baroque) ยุคคลาสสิก (Classical) และยุคโรแมนติก (Romantic) รวมถึงดนตรีร่วมสมัย (Contemporary) ล้วนมีลักษณะที่โดดเด่นแตกต่างกันไปตามเทคนิคการประพันธ์ในแต่ละยุค ตลอดจนถึงความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีดนตรี (Music Literature) บริบทต่าง ๆ ที่ควรทราบเพื่อความเข้าใจให้ลึกซึ้งในความรู้สึกถึงคุณค่าดนตรีและความเป็นดนตรีชั้นสูง (Musicianship) ของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ควรมีการแนะนำจากครูผู้สอนเกี่ยวกับประสบการณ์ทางดนตรี โดยแนะนำให้ฟังสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุทัศน์ ซีดี สารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต จะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์และสามารถแยกแยะรูปแบบในการบรรเลงของดนตรีแต่ละยุค การถ่ายทอดอารมณ์ในการบรรเลง ซึ่งเป็นทักษะทางดนตรีชั้นสูงกว่าเรื่องเทคนิคการบรรเลงเครื่องดนตรีและความเข้าใจในทฤษฎีการบรรเลง ดังนั้น การคัดเลือกบทเพลงสำหรับการฝึกเปียโนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูดนตรีไม่ควรละเลยในการสอนสาระสำคัญทางดนตรีทั้ง 3 ด้านดังกล่าว เพราะนอกจากความสามารถทางการปฏิบัติดนตรีที่ดีแล้ว ผู้เรียนดนตรีที่ดีต้องมีปัญญาแตกฉานทางดนตรี มีความคิดแบบมีวิจรรณญาณ มีหลักเหตุผลในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางดนตรีได้ตามหลักการทางทฤษฎีดนตรีประวัติศาสตร์ดนตรี บริบทต่าง ๆ และนำไปพัฒนาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความสามารถของตนเองในการฝึกฝนเปียโนให้เต็มศักยภาพ และเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางดนตรีทั้งหมดให้สามารถฝึกฝนในคราวเดียวกันได้ เพื่อการพัฒนาด้วยตนเองของผู้เรียนเปียโนในที่สุด

ทางด้านบริบทอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีเปียโน พบว่า ประเด็นเกี่ยวกับสถานศึกษาและสภาพแวดล้อม สถานศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนดนตรีเป็นวิชาเอกมาเป็นเวลายาวนานยังคงได้รับความนิยมจากผู้เรียนเปียโน แต่สถานศึกษาที่เปิดขึ้นใหม่ก็มีโอกาสได้นำเสนอจุดเด่นของตนเอง เช่น การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สวยงาม การมีอุปกรณ์ที่ทันสมัย มีการสอนที่เน้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดนตรี ซึ่งตอบสนองผู้เรียนรุ่นใหม่ที่ทำให้ความสนใจศึกษาดนตรีให้มีทางเลือกในการเรียนเพื่อการประกอบอาชีพ

⁶ Bastien W. J. *How to teach piano successfully*. (3rd Edition). USA: Kjos Music Company. (1995).

ที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งในหลายสถานศึกษาอาจจะพบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณในการพัฒนาครุภัณฑ์ สื่อการสอน และการปรับสภาพแวดล้อม ก็จำเป็นต้องเปิดการเรียนการสอนไปตามสภาพที่เป็นอยู่ แต่ในสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อมทางอาคารสถานที่ สื่อการเรียนที่ทันสมัย สภาพแวดล้อมที่สวยงาม ก็มักจะต้องเก็บค่าลงทะเบียนการศึกษาที่สูงตามไปด้วยเช่นกัน แต่ทั้งนี้บริบทที่สำคัญเกี่ยวกับการเลือกเรียนของผู้เรียนมากที่สุด คือ การที่สถานศึกษานั้นมีครูผู้สอนเปียโนที่มีชื่อเสียง สำเร็จคุณวุฒิทางการศึกษาระดับสูงโดยเฉพาะจากต่างประเทศ และมีผลงานสู่สาธารณชน เช่น การแสดงดนตรี การบันทึกเสียง และการมีบทบาทในสื่อต่าง ๆ มากกว่าเป็นนักวิชาการที่มีผลงานทางด้านเอกสารวิชาการ

นอกเหนือจากนี้ ประเด็นเกี่ยวกับผู้เรียนเปียโนก็มีความสำคัญ แนวโน้มของผู้เรียนเปียโนเพื่อศึกษาต่อทางดนตรีเป็นวิชาเอกในระดับอุดมศึกษามีมากขึ้น เนื่องจากมีอาชีพทางดนตรีที่หลากหลายและมีความชัดเจนทั้งอาชีพทางศิลปิน ทางการสอน อาชีพเบื้องหน้าและเบื้องหลังของการผลิตผลงานดนตรี อีกทั้งอาชีพดนตรีได้รับความนิยม มีรายได้ค่าตอบแทนที่สูงขึ้น จึงทำให้ผู้ต้องการสมัครเข้ามาเรียนยังคงมีปริมาณมากในทุกปี ซึ่งเรื่องที่สำคัญเกี่ยวกับตัวผู้เรียนเปียโนต้องมีการเตรียมความพร้อมของพื้นความรู้ในการเข้าศึกษาต่อ ทั้งความรู้ทางด้านการปฏิบัติเปียโน ความรู้ทางด้านทฤษฎีดนตรี ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับบริบททางดนตรี ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีดนตรี เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าผู้เรียนประสงค์จะเรียนสาขาใดก็ตามในระดับปริญญาตรีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีก็ต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญเหล่านี้ มิเช่นนั้นจะไม่สามารถไปต่อยอดความรู้ในวิชาเอกที่จะศึกษาต่อไปได้ ผู้เรียนเปียโนในสมัยนี้จัดว่ามีโอกาสมากกว่ายุคก่อน คือ มีข้อมูลข่าวสารมากมายที่สามารถค้นคว้าและนำมาใช้ประโยชน์ได้ มีหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้เลือกตรงตามความต้องการเรียนเพื่อประกอบอาชีพในอนาคตมากมาย ดังนั้น แนวทางของผู้เรียนในอนาคตจึงเป็นเรื่องของข้อมูล ความรู้ โอกาส และการเตรียมความพร้อมของตนเองก่อนเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา

อีกประเด็นหนึ่ง คือ เรื่องของการใช้จิตวิทยาของครูผู้สอนเปียโน การใช้จิตวิทยาในการสอนและการเสริมแรงสร้างกำลังใจ เป็นหนึ่งในแนวทางการสอนที่ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้ ซึ่งการเรียนเปียโนในระดับสูงจัดเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องใช้ความมุ่งมั่นมานะพยายามอย่างยิ่ง ครูผู้สอนเปียโนจึงควรทำความเข้าใจผู้เรียน และเลือกใช้จิตวิทยาในการเสริมสร้างกำลังใจที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีธรรมชาติในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน บริบทอีกประเภทที่ควบคุมยาก คือ เกี่ยวกับสภาวะเศรษฐกิจ ทำให้ผู้เรียนต้องใช้เวลาบางส่วนไปทำงานหารายได้เสริมในขณะที่เรียน จึงทำให้ไม่สามารถทุ่มเทในการฝึกฝนได้เต็มที่ และความสนใจส่วนตัวของผู้เรียนที่ให้ความสนใจกับดนตรีสมัยนิยม (Popular Music) มากกว่าดนตรีคลาสสิก (Classical Music) ก็มีผลต่อทัศนคติของผู้เรียนด้วย ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการเรียน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการแบ่งเวลาในการเรียน การทำงาน และการทำกิจกรรมให้มีความสมดุล วางเป้าหมายในการใช้ชีวิตของตนเองให้ชัดเจน ผู้เรียนที่เข้าใจถึงความสำคัญนี้ก็จะเปลี่ยนพฤติกรรมและให้ความร่วมมือในการเรียนที่ดีขึ้นได้

อภิปรายผลการวิจัย

แนวโน้มการพัฒนาการเรียนการสอนเปียโนในระดับอุดมศึกษา เมื่อวิเคราะห์ตามองค์ประกอบทางการศึกษา สามารถวิเคราะห์แนวโน้มทางการศึกษาได้ ดังนี้

1. ทางด้านเนื้อหาสาระการจัดการศึกษาเปียโนในระดับอุดมศึกษา มีแนวโน้มของการผลิตหลักสูตรทางดนตรีที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามความต้องการของตลาดวิชาชีพมากขึ้น เช่น ดนตรีแจ๊ส ดนตรีร่วมสมัย การประพันธ์เพลง และบูรณาการไปกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้องด้านอื่น ๆ เช่น ดนตรีบำบัด เทคโนโลยีดนตรี

ดนตรีเพื่อธุรกิจ การจัดการทางดนตรี เป็นต้น ในขณะที่หลักสูตรการสอนเดิมที่เน้นผลิตบุคลากรทางดนตรี 2 ด้าน คือ ครูดนตรี และนักดนตรี กำลังถูกปรับปรุงให้เป็นหลักสูตรใหม่ หลายหลักสูตรมีความสอดคล้องไปกับวิชาชีพทางดนตรีที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ทางด้านการผลิตศิลปิน ทางด้านผู้ทำงานเบื้องหลัง ทางด้านเทคโนโลยีดนตรี เป็นต้น สอดคล้องกับที่ ภาวิช ทองโรจน์⁷ กล่าวไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษา มีบทบาทอย่างยิ่งคือ เป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้น การที่สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรการเรียนดนตรีให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ย่อมทำให้วิชาการดนตรีเฉพาะด้านมีการพัฒนาขึ้นและเป็นที่ยอมรับในมาตรฐานการจัดการศึกษาได้ ผู้เรียนเครื่องดนตรีเปียโนเป็นวิชาเอก จึงสามารถเลือกเรียนได้ตามแขนงวิชาการดนตรีที่ตนเองต้องการเลือกประกอบอาชีพในอนาคตได้มากยิ่งขึ้น

2. ทางด้านครูผู้สอนเปียโน หรือผู้ให้การเรียนรู้เปียโน ในการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยเปียโนในระดับอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยคณาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษายังมีสัดส่วนน้อยอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยพันธ์ แสันทวีสุข⁸ เรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาดนตรีในประเทศไทย ซึ่งมีข้อค้นพบว่า ครูผู้สอนสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดการสอนดนตรีเป็นวิชาเอกยังมีการทำงานวิจัยที่น้อย และการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีก็น้อยเช่นเดียวกัน แต่ด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาว่าต้องมีหน้าที่หลักทั้งด้านการสอนและการวิจัย โดยเฉพาะการส่งเสริมให้มีงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ดังนั้น ถึงแม้ว่าการเป็นครูผู้สอนเปียโนในสาขาวิชาดนตรีจำเป็นต้องมีความรู้ความชำนาญทางการปฏิบัติดนตรี มีความรู้ทางทฤษฎีดนตรี แต่เนื่องด้วยนโยบายทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการของคณาจารย์ในระดับอุดมศึกษา จึงมีแนวโน้มที่อาจารย์ดนตรีในระดับอุดมศึกษาจะทำงานวิจัยเพิ่มมากขึ้น ครูผู้สอนเปียโนในระดับอุดมศึกษาจึงมีแนวโน้มของการพัฒนาตนเองให้เป็นนักวิชาการด้วยกระบวนการวิจัยมากขึ้น นอกเหนือจากการปฏิบัติเปียโนและการสอนเปียโนอย่างเดียว

3. ทางด้านสื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษาเปียโน ควรส่งเสริมการพัฒนาสื่อการสอนเปียโนมากขึ้น ดังสังเกตได้จากการทำงานวิจัยในชั้นเรียนเชิงปฏิบัติการในเรื่องการใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีการสอนต่าง ๆ ซึ่งมีการสร้างสื่อและการทดลองใช้ของครูผู้สอนในการสอนระดับปริญญาตรี ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะทางด้านอินเทอร์เน็ต ดังนั้น จึงมีแนวโน้มของการพัฒนาการผลิตสื่อการสอนและการทดลองวิจัยเชิงปฏิบัติการสอนมากขึ้น แนวทางการศึกษาดนตรีที่ใช้คอมพิวเตอร์และสื่ออินเทอร์เน็ตในอนาคตจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ครูผู้สอนในระดับอุดมศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะสามารถสร้างสื่อการสอนได้ และชี้แนะแนวในการใช้สื่อให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ในปัจจุบันมีสื่อการสอนประเภทตำราแบบเรียนเปียโนภาคภาษาไทยมากขึ้น แต่ยังมีสื่อประเภทคอมพิวเตอร์และสื่ออินเทอร์เน็ตน้อยอยู่ ซึ่งควรมีการส่งเสริมสื่อประเภทนี้มากขึ้น เพราะเป็นสื่อที่มีความทันสมัยและผู้เรียนที่เป็นช่วงวัยรุ่นมีความสนใจกับสื่อประเภทนี้

⁷ ภาวิช ทองโรจน์. *สภาสถาบันอุดมศึกษากับการพัฒนาอุดมศึกษา*. เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2561 จาก <http://www.dusit.ac.th/course/1/standard/No-3.pdf>.

⁸ ปิยพันธ์ แสันทวีสุข. *ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ (การบริหารเชิงบูรณาการ) มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2550).

4. ทางด้านรูปแบบวิธีการเรียนการสอนการศึกษาเปียโน มีแนวโน้มในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเปียโนโดยอิงเข้าไปในกระบวนการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการมากขึ้น เนื่องจากคณาจารย์ผู้สอนในระดับปริญญาตรีต้องมีการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ถึงแม้ว่าวิชาเอกดนตรีจะเป็นสาขาวิชาที่เน้นการปฏิบัติดนตรี แต่อาจารย์ผู้สอนสามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ สื่อการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งมีการกำหนดไว้ในภารกิจหลักของคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาถึงการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนอีกด้วย จึงมีแนวโน้มของการพัฒนารูปแบบการศึกษาด้วยอาจารย์ผู้สอนแต่ละท่านเอง มากกว่าเป็นนโยบายของหน่วยงานที่สังกัด ดังจะเห็นได้ว่า มีเอกสารวิชาการ เช่น ตำรา แบบเรียนเปียโน ที่ทำโดยครูผู้สอนเปียโนเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน และเป็นเฉพาะบางเนื้อหามากขึ้น เช่น วรรณคดีเปียโน ตำราการสอนเปียโน

5. ทางด้านสถานศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม มีแนวโน้มของการพัฒนาทางด้านสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จะเปิดการสอนดนตรีเป็นวิชาเอกมากขึ้น โดยสถาบันการศึกษาที่จะเปิดหลักสูตรการเรียนดนตรีใหม่จะมีการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษามากขึ้นกว่าสถาบันที่เปิดการเรียนการสอนดนตรีอยู่แล้ว ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากการเกิดขึ้นของคณะดนตรีและวิทยาลัยดนตรี ที่ก่อตั้งใหม่ภายในช่วงระยะ 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเดิมที่การศึกษาดนตรีในวิชาเอกดนตรีของสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของสาขาวิชา ภาควิชา ในสังกัดของคณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือคณะศิลปกรรมศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับความไม่คล่องตัวของจัดการศึกษาและนโยบายของการบริหารการศึกษาในภาพรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยพันธ์ แสนทวีสุข (2550) เรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ซึ่งมีข้อค้นพบว่า ปัญหาอย่างหนึ่งของการเรียนการสอนดนตรีในปัจจุบัน คือ การจัดห้องเรียนที่ตอบสนองต่อการเรียนดนตรี ส่วนใหญ่การจัดห้องเรียนทางด้านการปฏิบัติยังขาดประสิทธิภาพ เช่น ขาดห้องเรียนเฉพาะบุคคล ขาดห้องซ้อมรวมวงขนาดใหญ่ รวมทั้งระบบอำนวยความสะดวกในห้องเรียนไม่เพียงพอ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในแต่ละสถาบันการศึกษาต้องเร่งหางบประมาณและจัดแผนการปรับปรุงแก้ไข แต่สถาบันที่เปิดการเรียนการสอนดนตรีใหม่นี้ ที่อยู่ในรูปแบบของคณะดนตรีและวิทยาลัยดนตรี จะมีความพร้อมทั้งทางด้านอาคารสถานที่ บรรยากาศแวดล้อม บุคลากร งบประมาณ และการสร้างหลักสูตรที่ทันสมัยกว่า ดังนั้น ในอนาคตมหาวิทยาลัยที่จะมีการเปิดการเรียนการสอนทางด้านดนตรีจะมีแนวโน้มในการเปิดเป็นคณะดนตรีหรือวิทยาลัยดนตรีโดยตรงมากกว่าจะเปิดในรูปแบบของสาขาวิชาหรือภาควิชา และเครื่องดนตรีเปียโนก็เป็นตัวเลือกของผู้เรียนในจำนวนมากที่สุด เพราะผู้เรียนสามารถเลือกเรียนดนตรีในสาขาที่ตนเองต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เปิดสอนดนตรีเป็นวิชาเอกจึงควรมีการลงทุนเกี่ยวกับห้องเรียน ครุภัณฑ์ และสื่อการสอนเปียโนมากที่สุด เพราะนอกเหนือจากการให้ผู้เรียนที่เลือกวิชาเอกเปียโนแล้ว ยังสามารถใช้เป็นครุภัณฑ์และสื่อการสอนให้แก่ผู้เรียนในเครื่องดนตรีอื่น ๆ ได้ด้วย

6. ทางด้านผู้เรียนเปียโน มีแนวโน้มของการพัฒนาผู้เรียนในระบบอุดมศึกษามากขึ้น ทั้งทางด้านความสามารถทางการบรรเลงดนตรี และความรู้ทางด้านวิชาการดนตรีซึ่งเข้มข้นและมีความหลากหลาย ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินงานทำในสาขาวิชาชีพที่ตนเองต้องการมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรการเรียนมีการพัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดวิชาชีพ เช่น นักเรียบเรียงเสียงประสาน นักธุรกิจดนตรี ผู้ผลิตผลงานดนตรี นักบริหารจัดการดนตรี ผู้ทำดนตรีในงานโฆษณาและงานภาพยนตร์ เป็นต้น อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถเลือกเรียนในสถาบันที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาที่ตนเองต้องการได้มากขึ้นด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ความพร้อมของผู้เรียนในการเข้าศึกษาต่อก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในเรื่องของพื้นฐานความสามารถทางด้านปฏิบัติ

เปียโน พื้นฐานความรู้ทางด้านทฤษฎีดนตรี พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ดนตรี ฐานะเศรษฐกิจและการสนับสนุนของครอบครัวผู้เรียน ทักษะคิดและอุปนิสัยของผู้เรียนกับการเรียนดนตรี เหล่านี้เป็นความพร้อมพื้นฐานที่สำคัญที่ผู้เรียนควรตระหนักในการศึกษาต่อ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนทางด้านดนตรีได้มีโอกาสทำโครงการแลกเปลี่ยนทางวิชาการมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางวิชาการดนตรี ได้แก่ การประชุมเชิงวิชาการ การสอนเฉพาะทางวิชาการปฏิบัติดนตรี การพัฒนาสื่อการสอน ฯลฯ ซึ่งในแต่ละสถาบันการศึกษาล้วนแต่มีบุคลากรทางดนตรีที่เชี่ยวชาญไปเฉพาะด้าน ซึ่งหากมีโครงการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนความรู้กันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาวิชาการดนตรี

2. ควรส่งเสริมการผลิตสื่อการสอนเปียโน ซึ่งในปัจจุบันยังมีน้อยมากที่เป็นภาคภาษาไทย ทั้งในรูปแบบของตำรา หนังสือ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ต จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร ผู้สอนเปียโน ควรตระหนักและเริ่มผลิตสื่อการสอนเปียโนมากยิ่งขึ้น ทั้งในทางด้านประวัติศาสตร์ ด้านวรรณกรรมเปียโน ด้านเทคนิคการปฏิบัติเปียโน ฯลฯ

3. ควรนำเทคนิคการสอนสมัยใหม่ หลักการสอน ทฤษฎี รวมถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั่วไป การใช้จิตวิทยาการศึกษา หรือนำกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเปียโนมาใช้ หรือศึกษาวิจัย หรือเป็นประเด็นเพื่อการพิจารณาในการจัดประชุมวิชาการ หรือระดมความคิดเพื่อสร้างสรรค์ในการพัฒนาการสอนสำหรับครูผู้สอนเปียโน และปัจจุบันมีผู้เชี่ยวชาญปฏิบัติเปียโนจากสถาบันการศึกษาต่างประเทศมากขึ้น มีแนวทางและเทคนิคในการสอนแบบใหม่มากยิ่งขึ้น ควรอย่างยิ่งในการสนับสนุนให้ผู้สอนเปียโนได้มีความรู้ และนำไปใช้ในการประยุกต์การเรียนการสอนเปียโนให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาโดยเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายเป็นสถาบันการศึกษาดนตรีที่เปิดสอนเปียโนในภูมิภาคต่าง ๆ เนื่องจากมีบริบททางการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากกรุงเทพมหานคร และสามารถนำผลการวิจัยใหม่ไปพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับความต้องการของแต่ละภูมิภาค

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาผลสำเร็จของการจัดการศึกษาเปียโนในสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศที่มีชื่อเสียง ทั้งในทวีปเอเชีย ทวีปยุโรป หรืออื่น ๆ เนื่องจากต้นแบบการจัดการศึกษาของสถาบันที่ประสบความสำเร็จจะช่วยให้การวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียต่าง ๆ ของการจัดการศึกษาในประเทศไทยได้อย่างชัดเจนขึ้น และสามารถชี้ให้เห็นความสำคัญของปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ภาวิข ทองโรจน์. *สภาสถาบันอุดมศึกษากับการพัฒนาอุดมศึกษา*. เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2561 จาก <http://www.dusit.ac.th/course1/standard/No-3.pdf>, มปป.
- เรณูมาศ มาอ่อน. *การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ*. *JOURNAL OF SOUTHERN TECHNOLOGY*, 9(2), 169-176. Retrieved from https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/article/view/82156,2559.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. *จิตวิทยาการศึกษา*. ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. *ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษาดนตรีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย*. *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารเชิงบูรณาการ)* มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2550.
- Bastien, W. J. *How to teach piano successfully*. (3rd Edition). USA: Kjos Music Company, 1995.
- Trinity Guildhall Examinations. *Piano Syllabus including Accompanying, Duet & Six Hands 2007-2008*. (1st Edition). London: Trinity College London, 2006.